

Monumentul Luptei Anticomuniste – dispute, idei și bune intenții

Liviu Țăranu

Represiunea organizată în România, în perioada celor patru decenii de totalitarism comunist, a distrus viețile a mii de români internați în pușcării, colonii de muncă sau în spitale de psihiatrie. Indiferent că erau țărani înstăriți, membri ai partidelor istorice sau intelectuali, aceștia au fost ridicăți de la casele lor, din mijlocul familiilor pentru atitudini reale sau presupuse anticomuniste.

Numărul celor care au murit sau care au supraviețuit mediului concentraționar comunist nu este încă pe deplin elucidat, arhivele Securității oferind însă date relevante în această direcție. Dimensiunea fenomenului luptei împotriva comunismului este din ce în ce mai clară și, pe lângă ideea condamnării comunismului, încercarea de a păstra vie memoria celor care au fost sacrificați între 1948-1989 are tot mai mulți adepți.

Într-un context internațional favorabil acestei orientări, președintele american George W. Bush a dezvelit un monument în memoria celor uciși de regimurile comuniste. Statuia a fost sculptată de studenții din Piața Tienanmen, înaintea masacrului din 1989. Lucrarea o întruchipează pe Zeița Democrației, așa cum au văzut-o tinerii artiști în timpul demonstrațiilor din capitala chineză. Monumentul a fost amplasat în apropierea Pieței Congresului din Washington DC.

Ceremonia de dezvelire a monumentului a avut loc marți, 12 iunie 2007, la exact 20 de ani după discursul istoric în care fostul președinte american Ronald Reagan îi cerea lui Mihail Gorbaciov să facă să cadă Zidul Berlinului. Rolul principal în edificarea monumentului l-a avut Fundația pentru un Monument în Memoria Victimelor Comunismului (FMMVC) care a fost creată la inițiativa Congresului american, în 1993. La acea vreme, Zidul Berlinului căzuse deja de patru ani, iar URSS nu mai exista. Cu toate acestea, FMMVC i-a îndemnat pe liderii mondiali să facă tot posibilul pentru ca amintirea perioadei comuniste să rămână vie, iar victimele opresiunilor să nu fie niciodată uitate¹.

¹ „Cotidianul”, 14 iunie 2007.

În România, mai multe asociații care se ocupă de cei care au suferit în timpul „dictaturii proletariului” au întreprins un amplu efort în direcția edificării unor monumente care să amintească, peste timp, de rezistența anticomunistă din România. Între aceste organizații, Asociația Foștilor Deținuți Politici din România (AFDPR) are un rol meritoriu, acela de a fi inițiat și urmărit cu perseverență un asemenea scop.

AFDPR și Editura Ziua au editat, în 2004, un "Album Memorial"², care cuprinde imagini ale monumentelor ce marchează geografia luptei anticomuniste. Albumul este închinat memoriei celor care au murit în temnițe sau în munți, luptând contra comunismului, precum și a celor care au suferit în închisori. În cele 200 de pagini apar zecile de închisori, locurile de detenție și surghiun, locurile de execuție, gropile comune și cimitirele în apropierea cărora s-au ridicat toate aceste monumente. Se detașează prin arhitectură și construcție monumentele memoriale de la Aiud, Poarta Albă, Insula Mare a Brăilei, Gherla, Pitești, Brașov, Alba Iulia, Timișoara, Teregova și Buzău. În ultima parte a albumului sunt prezentate machetele unor monumente în curs de realizare, printre care și Monumentul Național al Luptei Împotriva Comunismului.

Din inițiativa AFDPR, încă din 1994, a pornit proiectul amplasării în Piața Presei Libere a Monumentului Luptei Anticomuniste. Sculptorul Mihai Buculei este cel care a preluat sarcina realizării acestui monument, într-o concepție proprie, lucrarea sa „Aripi” reprezentând o zbatere de trei aripi stilizate, cu înălțimea de 25 de metri, executate din oțel inoxidabil. În 2003, s-a făcut macheta, iar în anii următori proiectul a fost ba abandonat, ba finanțat din rezerva bugetară, deși există o hotărâre de guvern publicată în „Monitorul Oficial” care prevede sprijin financiar pentru execuția acestui monument. Din nefericire finalizarea și amplasarea monumentului trenează și este limpede că el nu va fi gata nici în acest an, se pare, din lipsă de fonduri. Lucrarea costă în total circa 6.000.000 de lei.

Amplasamentul monumentului a suscitad adevărate controverse, multe din ele fiind prezente în presa centrală. Astfel, în momentul când se discuta acest proiect considerat de unii specialiști absurd, criticul de artă Pavel Șușară declara pentru ziarul Gândul: „Bucureștiul este un spațiu al abuzurilor, și asta nu de azi, de ieri. Dacă cineva ia planul Bucureștiului actual și încearcă să-l privească rațional, o să intre în balamuc. Nimic nu

² AFDPR, *Album Memorial. Monumente închinade jertfei, suferinței și luptei împotriva anticomunismului*, București, 2004.

se leagă în București de la o etapă la alta. Bucureștiul s-a născut cancerigen, prin adiție”³.

Trebuie spus că ideea amplasării acestui monument s-a născut încă din martie 1990, când statuia lui Lenin a fost dată jos de pe soclul său din fosta Piață a Scânteii. Dar Lenin nu s-a lăsat ușor doborât. A fost nevoie de trei zile pentru demontarea monumentului. Timp de 17 ani, au apărut tot felul de proiecte pentru reamenajarea actualei Piețe a Presei Libere, dar până acum soclul de granit roșu pe care a stat odată Lenin este în continuare aproape părăsit. El a devenit un fel de panou de afișaj pe care unii și-au lipit protestele, alții poeziile, pe care unii și-au exprimat nostalgia după comunism și alții ura față de sistemul politic represiv prin care au trecut. În locul acestui soclu s-a dorit amplasarea unui monument al ziaristului. Alexandru Ilfoveanu făcuse chiar un proiect: o sferă cu diametrul de 10 metri, care ar fi sugerat sfera cu litere, cifre și alte semne care constituie elementul principal al mașinilor de scris.

Ilfoveanu a câștigat și un concurs organizat de Primăria Sectorului 1, dar în cele din urmă nu s-au strâns banii pentru ridicarea lui. O altă inițiativă a fost amplasarea unui monument simbol al rezistenței împotriva comunismului: statuia Elisabetei Rizea. Însă, monumentul dedicat femeii închise timp de 12 ani pentru că i-a ajutat pe luptătorii anticomuniști din Argeș, a rămas doar un proiect. În schimb, în Piața Presei Libere, pe soclul lui Lenin sunt în continuare două țepe de metal pe care au fost la un moment dat două steaguri: cel al României și cel al Uniunii Europene.

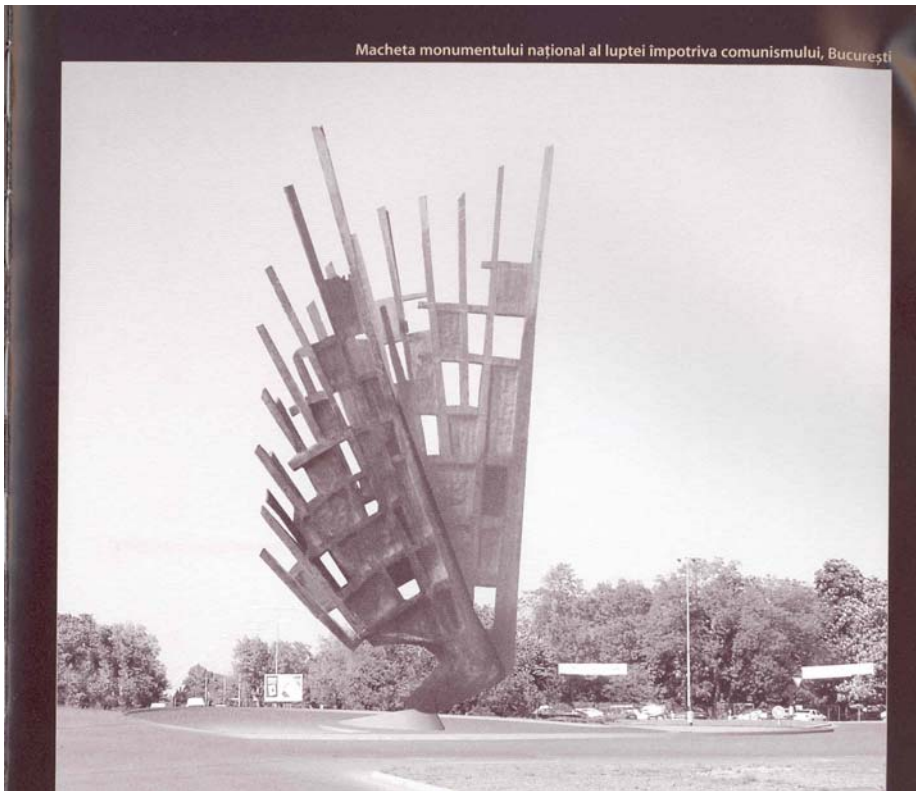
Această „ctitorie” a fost ridicată în 2000 sub atenta supraveghere a lui George Pădure pe vremea când era primar la sectorul 1. În zilele când ploaia sau unii oameni supărați dezlipesc anunțurile lipite, pe soclul de granit roșu se mai poate vedea, sub cele două țepe încrucișate de care erau prinse steagurile, plăcuța cu numele „monumentului”: *Întâlnire cu Europa*.

Dar piața-simbol a represiunii comuniste poate deveni totuși piața-simbol a luptei anticomuniste. Nu va fi dăruită Casa Presei, în schimb în fața ei urmează să fie amplasat monumentul luptei anticomuniste. Aceasta dacă vor exista resurse și suportul guvernamental necesar. Secretarul general al Ministerului Culturii, Virgil Nițulescu declara recent că „nici în 2007 nu sunt bani pentru finalizarea proiectului”, dar că „ar putea cel mult să beneficieze de ceva bani dacă rectificarea bugetară este una pozitivă”.

³ „Gândul”, 4 iulie 2007.

În orice caz, monumentul nu va fi inaugurat în 2007. Execuția lucrării este aproximată la 12 luni, iar lucrările de amenajare urbană la circa opt luni⁴.

Certitudinea că acest proiect se va finaliza totuși are la bază faptul că în societatea românească, ca și în celelalte foste țări comuniste din Europa de Est, ideea construirii unui astfel de edificiu este împărtășită de o tot mai largă categorie a populației educate. Iar aceasta este tot mai convinsă că memoria și cunoașterea trecutului nu sunt ifose ci modalități de vindecare a prezentului.



⁴ Idem, 18 iulie 2007.

Macheta monumentului de la București în atelierul sculptorului Mihai Buculei

